

חוברת מלמיד • קריאה והבנה • עולים (עברית בניקוד + מילון)

מה שנשאר אחרים: סביבה וקיימות

לאן נוסע הזבל, מה זו טביעת רגל פחמנית, איך שלוש מאות בקבוקים משנים כיתה, והאם לאסור פלסטיק חד-פעמי – צוללים בשלבים: מתחילים על פני המים ויורדים לעומק.

תאריך:

כיתה:

שם:

טקסט ושאלות

- 10 הטקסט: טביעת רגל בלי רגליים
- 11 חלק א' – שחיה על פני השטח
- 12 חלק ב' – צלילה
- 14 חלק ג' – מעמקים
- 16 בודקים את עצמנו + כרטיס יציאה
- 2 מפתח תשובות למורה

כלים לקריאה

- 6 דף האסטרטגיות
- 7 מפת הצלילה
- 8 סימניות לגזירה
- 9 כרטיסי מילים לקיפול

איה משתמשים?

א. מתחילים בדף האסטרטגיות ובמפת הצלילה. ב. קוראים את הטקסט ועוזרים בתחנת העצירה. ג. עונים על השאלות לפי העומק: פני המים, צלילה והמעמקים. ד. מסיימים בבדיקה עצמית ובכרטיס יציאה.

עולים

עובד גם בשחורלבן

ניסוח לבנים ולבנות

להדפסה

מהדורה למורה

מהדורה למורה – מערך ומפתח תשובות

מהדורה למורה – עולים. כאן מרוכז כל מה שצריך לפני השיעור: מטרות, מערך ל-45 דקות, גרסה קצרה, חיבור למודלים של חוסן, טיפים ומפתח תשובות. אפשר להסיר את הדפים האלה לפני צילום החוברת לתלמידים.

מטרות השיעור

- לאתר מידע גלוי בטקסט ובטבלה: לאן נוסע הזבל, מה מכניסים לכל פח ומהי טביעת רגל פחמנית, ולהסיק מסקנות מעשיות מן המידע.
- לזהות מבנה של טקסט: עלילה ונקודת מפנה בסיפור, כותרות משנה וטבלה בטקסט מידעי, טענה, נימוקים, טענת נגד ומענה בטקסט טיעוני, ולהבין את תפקידן של מילות קישור.
- לגבש עמדה מנומקת על קיימות ולבחור צעד קטן, אישי או כיתתי, שאפשר לעשות כבר השבוע, מתוך תקווה ופעולה משותפת.

גרסה קצרה – 10 דקות

קוראים יחד בקול את הטבלה של ארבעת הפחים ואת הפסקה על 'פריט מלוכלך אחד', ועונים בעל פה על שתי שאלות פני המים. משחקים סבב מהיר של 'פעולה ירוקה או לא בדיוק?', וכל אחד ואחת מסיימים במשפט: 'צעד קטן שאעשה השבוע: ...!'

שאלת פתיחה לכיתה

חשבו על הדבר האחרון שזרקתם לפח היום. לאן לדעתכם הוא נוסע עכשיו, ומה היה יכול לקרות לו אילו הגיע לפח אחר?

מהדורה למורה

מהדורה למורה - מערך ומפתח תשובות (המשך)

חוסן ואכפתיות: גש"ר מאח"ד • עש"ן ד"ק • מעש"ה

גש"ר מאח"ד: פעולה כיתתית משותפת כמו הפרויקט של אלה מחזקת את ערוץ החברה. דאגה לעולם ולאדמה היא ערוץ האמונה והערכים, והמצאת פתרונות ודמיון השתיל שגדל לעץ מפעילים את ערוץ הדמיון. כשהדאגה לאקלים מציפה אפשר להיעזר בעש"ן ד"ק: ע - עצור, ש - שרירים (לקפוץ אגרופים ולשחרר לאט), נ - נשימה (שאיפה איטית ונשיפה ארוכה), ד - דיבור עצמי ('צעדים קטנים משנים'), ק - קדימה (לבחור צעד קטן אחד ולהמשיך). חברה/ה שמתיאש/ת? מעש"ה: מ - מחויבות 'אני כאן איתך', ע - עידוד לפעולה (משימה קטנה עכשיו), ש - שאלות שמפעילות חשיבה (מה אפשר לעשות? מה עוזר לך?), ה - הבניית רצף (מה קרה, מה עכשיו ומה הלאה). הידיעות על משבר האקלים מכבידות עליכם? גש"ר מאח"ד עוזר להפוך דאגה לפעולה: בחרו שני ערוצים וכתבו צעד קטן לכל אחד - חברה (פרויקט עם הכיתה, כמו הבקבוקים של אלה), אמונה וערכים (מה חשוב לי לשמור לדור הבא), פעילות (מיינים, ממחזרים, מביאים בקבוק משלי), דמיון (איך תיראה השכונה שלנו נקייה יותר). ואם הדאגה כבדה מדי - מדברים עם מבוגר/ת שסומכים עליו/ה.

מעריך שיעור - 45 דקות

דקות	שלב	מה קורה
5	פתיחה וצלילה ראשונה	שאלת הפתיחה: 'הדבר האחרון שזרקתם לפח - לאן הוא נוסע עכשיו?' הצגת שקופית הפתיחה ושלוש מפלסי הצלילה: פני המים, מתחת למים והמעמקים.
10	לפני הקריאה ובמהלכה	כל קבוצה מקבלת טקסט לפי רמה: הסיפור על אלה והבקבוקים, הטקסט המידעי על ארבעת הפחים, המאמר הטיעוני על פלסטיק חד פעמי או הטקסט הפשוט על טביעת רגל פחמנית. מציצים בכותרות ובטבלה, קוראים ועוצרים בתחנת העצירה.
10	צוללים לעומק	שאלות פני המים ושאלות מתחת למים, לחיצה על המשפט בטקסט ומיון. מדגישים את מבנה הטקסט: נקודת מפנה, כותרות משנה וטבלה, או טענה, טענת נגד ומענה.
8	חדר המשחקים	בזוגות: 'פעולה ירוקה או לא בדיוק?', נכון או לא נכון, ומילות קישור. כל זוג מסביר פריט אחד במילים שלו.
8	מעגל שיח: המעמקים	שתיים או שלוש שאלות דיון. בוחרים יחד צעד כיתתי קטן אחד, למשל פינת מיון בכיתה או בקבוק אישי לכל אחד ואחת.
4	כרטיס יציאה	כל תלמיד ותלמידה כותבים דבר אחד שלמדו וצעד קטן אחד לשבוע הקרוב.

מהדורה למורה

מהדורה למורה – מערך ומפתח תשובות (המשך)

טיפים להנחיה

- שלוש צלילות בכל טקסט: לפני הקריאה מציצים בכותרות, בטבלה ובאיור ומנחשים את המטרה. בזמן הקריאה עוצרים בתחנת העצירה. אחרי הקריאה עוברים מפני המים (מה כתוב) אל מתחת למים (למה הכותב בחר כך) ואל המעמקים (מה זה אומר לחיים שלנו). מומלץ לבקש מהתלמידים להצביע על המשפט בטקסט שמוכיח את התשובה.
- שומרים על טון רגוע ומלא תקווה: מדגישים צעדים קטנים ופעולה משותפת ולא אשמה או פחד. מזכירים, כמו בטקסט, ש'האחריות לא רק עליכם'. בטקסט הטיעוני מבקשים להבחין בין איסור לבין חלופה נוחה, ולבנות טיעון שיש בו טענה, טענת נגד ומענה.
- מרחב בטוח: השיעור נועד לתמיכה וללמידה ולא לטיפול. אם עולים חשש או מועקה סביב משבר האקלים, מכירים בתחושה ומזמינים לדבר עם מבוגר/ת שסומכים עליו. בכל דאגה לתלמיד או לתלמידה פונים ליועצת.

הכוונה לשאלה הפתוחה – עולים

השלמה קצרה ופשוטה מתקבלת, למשל 'אני יכול/ה לכבות את האור' או 'אני לוקח/ת בקבוק מהבית'. מותר לכתוב גם בשפת האם. העיקר שהתלמיד/ה מזהים פעולה יומיומית אחת שמקטינה את טביעת הרגל הפחמנית.

מפתח תשובות למורה – עולים. שאלות פתוחות: תשובות אישיות. מחפשים תשובה שנשענת על הטקסט, מנומקת ומנוסחת במשפטים שלמים.

מהדורה למורה

מהדורה למורה – מערך ומפתח תשובות (המשך)

שאלה	תשובה
1	ב. הגזים
2	א. כי אנחנו לא רואים את הגזים
3	ג. לכבות אור
4	1. נכון 2. לא נכון 3. לא נכון 4. נכון
6	„טביעת הרגל מסתתרת באוכל, בבגדים, בחשמל ובמסך...”
7	הולכים ברגל לחנות קרובה ← טביעת רגל קטנה; נוסעים באוטו לחנות קרובה ← טביעת רגל גדולה; שותים מבקבוק משלי ← טביעת רגל קטנה; קונים חולצה חדשה כל שבוע ← טביעת רגל גדולה
8	1-ב, 2-ד, 3-א, 4-ג

כלים לקריאה

דף האסטרטגיות: איך קוראים לעומק?

אחרי הטקסט

מספרים במילים שלי
מה קרה בהתחלה, באמצע ובסוף?

מה הרגשתי?
מה אהבתי בסיפור?

מה לומדים?
מה אני לוקח/ת איתי?

בזמן הטקסט

מסמנים מילה קשה
עיגול סביב מילה שלא הבנתי.

עוצרים וחושבים
מה קרה עד עכשיו?

מדמינים
איך זה נראה? מה הדמות
מרגישה?

לפני הטקסט

מסתכלים על הכותרת
על מה הסיפור? מה אני כבר
יודע/ת?

מסתכלים בתמונה
מה רואים? מה זה מספר לי?

מנחשים
מה לדעתך יקרה בסיפור?

מקרא סימנים בעיפרון

♥ מתחבר אליי

! מפתיע אותי

? לא הבנתי

— משפט חשוב

○ מילה לא מוכרת

רשימת בדיקה לקורא/ת

- ☐ קראתי את הכותרת ושאלתי את עצמי על מה הטקסט
- ☐ קראתי את כל הטקסט עד הסוף
- ☐ סימנתי מילה שלא הבנתי
- ☐ קראתי שוב את מה שלא היה ברור

המטרה שלי בקריאה

למה אני קורא/ת את הטקסט הזה? מה הייתי רוצה לגלות?

כלים לקריאה

מפת הצלילה: סוג הטקסט ומילים חדשות

מפת הצלילה שלי

מעמקים

חושבים, מביעים דעה ויוצרים

צלילה

מסיקים, מקשרים ובודקים מילים ומבנה

שחיה על פני השטח

מוצאים מידע שכתוב בטקסט

סוג הטקסט: טקסט קצר בניקוד

מה מאפיין את סוג הטקסט הזה? כתבו שני סימנים שתחפשו בקריאה:

לפני שצוללים

מה אני חושב/ת שיקרה בטקסט? (לפי הכותרת)

מילים חדשות

מילה	פירוש	משפט משלי
טביעת רגל פחמנית	carbon footprint	
גזים	gases	
מחממים	heat up, make warmer	
מסתתרת	hides	
מפעלים	factories	
טביעת רגל	footprint	
מכבים	turn off, switch off	

כלים לקריאה

סימניות לגזירה

גזרו לאורך הקו המקוקו ✂

המעמקים

מעבר לשורות

- מה אני חושב/ת?
- מה הייתי עושה?
- מה למדתי?

השאלה שלי: 🖋

מה שנשאר אחרינו: סביבה וקיימות
עולים

צלילה

בין השורות

- למה זה קרה?
- מה הדמות מרגישה?
- מה פירוש המילה?

השאלה שלי: 🖋

מה שנשאר אחרינו: סביבה וקיימות
עולים

פני המים

כתוב בטקסט

- מי בסיפור?
- מה קרה?
- איפה ומתי?

השאלה שלי: 🖋

מה שנשאר אחרינו: סביבה וקיימות
עולים

כלים לקריאה

פרטיסי מילים לקיפול

גזרו כל פרטיס, קפלו לאורך הקו המנוקד שבאמצע – המילה מקדימה והפירוש מאחור. תרגלו בזוגות. ✂

carbon footprint	טביעת רגל פחמנית
gases	גזים
heat up, make warmer	מחממים
hides	מסתתרת
factories	מפעלים
footprint	טביעת רגל
turn off, switch off	מכבים
clothing	בגד

טביעת רגל בלי רגליים

לפני הקריאה

סוג הטקסט: טקסט קצר בניהוד. כשהולכים בחול, מה נשאר אחרינו? מה לדעתכם נשאר אחרינו בעולם?
הניחוש שלי:

מילון קטן

טביעת רגל פחמנית

carbon footprint

גזים

gases

מחממים

heat up, make warmer

מסתתרת

hides

מפעלים

factories

טביעת רגל

footprint

הערות שלי

1 טביעת רגל פחמנית היא סימן שאנחנו משאירים בעולם.

2 כל נסיעה, כל ארוחה וכל בגד חדש מייצרים גזים.

3 הגזים האלה מחממים את כדור הארץ.

4 אנחנו לא רואים את הגזים, ולכן קוראים לזה 'טביעת רגל בלי רגליים'.

תחנת עצירה: עצרו רגע: מה קרה עד כאן? מה

לדעתכם יקרה עכשיו?

5 טביעת הרגל מסתתרת באוכל, בבגדים, בחשמל ובמסך.

6 גם מפעלים וממשלות צריכים לעשות שינוי, אבל גם אנחנו יכולים לעזור.

7 אנחנו הולכים ברגל, מכבים אור ושותים מבקבוק משלנו.

8 צעד קטן כל יום עושה הבדל גדול.

שאלות לפי עומק • עולים

טביעת רגל בלי רגליים

שם:

חלק א' – שחיה על פני השטח

בואו נמצא מידע בטקסט!

איתור מידע

פני המים • כתוב בטקסט

1

מה מחמם את כדור הארץ?

הגזים (ב)

המים (א)

העצים (ג)

איתור מידע

פני המים • כתוב בטקסט

2

למה קוראים לזה 'טביעת רגל בלי רגליים'?

כי אנחנו לא רואים את הגזים (א)

כי אין לנו נעליים (ב)

כי הולכים ברגל (ג)

איתור מידע

פני המים • כתוב בטקסט

3

מה אנחנו יכולים לעשות?

לקנות בגד כל יום (ב)

לנסוע יותר (א)

לכבות אור (ג)

שאלות לפי עומק • עולים

טביעת רגל בלי רגליים (המשך)

בדיקת פרטים

פני המים • כתוב בטקסט

4

נכון או לא נכון? סמנו ✓ בטבלה

המשפט	נכון ✓	לא נכון ✗
הגזים מחממים את כדור הארץ.	☐	☐
אנחנו רואים את הגזים.	☐	☐
רק ממשלות צריכות לעשות שינוי.	☐	☐
טביעת הרגל מסתתרת באוכל ובבגדים.	☐	☐

איצר מילים בהקשר

פני המים • כתוב בטקסט

5

השלימו את המשפטים בעזרת מחסן המילים

רואים

קטן

מכבים

מחממים

מחסן מילים:

1. הגזים האלה _____ את כדור הארץ.

2. אנחנו הולכים ברגל, _____ אור ושותים מבקבוק משלנו.

3. צעד _____ כל יום עושה הבדל גדול.

חלק ב' - צלילה

עכשיו נחשוב: למה? איך? מה הקשר?

סימון בטקסט

צלילה • בין השורות

6

מסמנים בטקסט

- סמנו בצהוב את המשפט שמסביר למה קוראים לזה 'טביעת רגל בלי רגליים'.
- סמנו בירוק שלוש דברים שאנחנו יכולים לעשות.
- לחצו על המשפט שאומר איפה מסתתרת טביעת הרגל.

שאלות לפי עומק • עולים

טביעת רגל בלי רגליים (המשך)

מיון וארגון

צלילה • בין השורות

7

מיינו: מה עושה טביעת רגל קטנה ומה עושה טביעת רגל גדולה? (מיינו: סמנו ✓)

בעמודה המתאימה

הפריט	טביעת רגל קטנה	טביעת רגל גדולה
הולכים ברגל לחנות קרובה	☐	☐
נוסעים באוטו לחנות קרובה	☐	☐
שותים מבקבוק משלי	☐	☐
קונים חולצה חדשה כל שבוע	☐	☐

קישור מושגים

צלילה • בין השורות

8

מתחו קו בין המילה לתרגום

א. meal	●	1. בגד	●
ב. clothing	●	2. חשמל	●
ג. bottle	●	3. ארוחה	●
ד. electricity	●	4. בקבוק	●

שאלות לפי עומק • עולים

טביעת רגל בלי רגליים (המשך)

מארגן גרפי

צלילה • בין השורות

9

השלימו את הטבלה: איפה מסתתרת טביעת הרגל? מה אפשר לעשות?

מה אני יכול/ה לעשות?	איפה מסתתרת טביעת הרגל?

חלק ג' - מעמקים

עכשיו תורכם לחשוב, לכתוב ולצייר.

העברה למקרה חדש

המעמקים • מעבר לשורות

10

מה נועה יכולה לחשוב? מה היא יכולה לעשות?

מקרה לבחינה: נועה ובקבוק המים

נועה עלתה לישראל לפני חצי שנה. היא קוראת על טביעת רגל פחמנית. היא חושבת: 'אני רק ילדה אחת. זה לא עוזר.'

קתיבה ונימוק

המעמקים • מעבר לשורות

11

השלימו: צעד קטן אחד שאני יכול/ה לעשות השבוע הוא _____. (אפשר לכתוב

גם בשפה שלכם.)

שאלות לפי עומק • עולים

טביעת רגל בלי רגליים (המשך)

שם:

כלי חוסן

המעמקים • מעבר לשורות

12

חבר/ה עצובה/ה כי כדור הארץ חם. כתבו לו/לה משפט אחד: 'אני כאן איתך'. כתבו גם משימה קטנה אחת שאפשר לעשות יחד (למשל: לכבות אור).

שיח בכיתה

המעמקים • מעבר לשורות

13

מעגל שיח

- הזבל 'לא באמת נעלם', וגם טביעת הרגל הפחמנית 'מתחבאת'. מה משותף לשני הרעיונות, ולמה קל לנו לשכוח את מה שאיננו רואים?
- אלה הפכה רעיון של ילדה אחת לפרויקט של כיתה שלמה. מה גרם לאחרים להצטרף, ואיזו מטרה משותפת הייתה יכולה לחבר את הכיתה שלנו?

ייצוג חזותי

המעמקים • מעבר לשורות

14

ציירו את עצמכם עושים צעד קטן לכדור הארץ. כתבו מילה אחת מתחת לציור.

בודקים את עצמנו + כרטיס יציאה

בודקים את עצמנו + כרטיס יציאה

בודקים את עצמנו

סמנו בכל שורה איך אתם מרגישים

עוד לא	בערך	בטוח/ה	
			אני יודע/ת להסביר מה זה טביעת רגל פחמנית.
			אני יכול/ה לכתוב שני דברים שמייצרים גזים.
			אני יכול/ה לתת דוגמה לצעד קטן שעוזר לכדור הארץ.

כרטיס יציאה

מה שנשאר אחרינו: סביבה וקיימות • עולים

שם:

כיתה:

תאריך:

1. מילה חדשה אחת שלמדתי: __

2. דבר אחד שמייצר גזים: __

3. צעד קטן אחד שלי השבוע: __

כמה נהניתי מהטקסט? 1 2 3 4 5

בודקים את עצמנו + כרטיס יציאה

בודקים את עצמנו + כרטיס יציאה (המשך)

יצרה: רוית ראש בן ישי

לצלול פנימה • מה שנשאר אחרינו: סביבה וקיימות • חוברת תלמיד

לעולים

